

De KADOC-Nieuwsbrief is het tweemaandelijks tijdschrift van het Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum. Hij wordt op aanvraag kosteloos toegezonden. Afgiftekantoor Leuven 1.

KADOC

[2002, nr. 2, maart - april]

Inhoud

- 1 Vlaams cultuurleven op microniveau lokale Davidsfondsarchieven
- 3 Het einde van een monument De Ploegstraat
- 3 Fotograaf Jozef Emiel Borrenbergen
- 3 Schepers, onze school
- 10 Twee internationale congressen
- 11 Hoog bezoek voor "Vrouwenzaken"
- 12 Tentoonstelling komt dat zien!
- 15 jaar KADOC in tükken

KADOC Archief Vlaams cultuurleven op microniveau Lokale Davidsfondsarchieven

Op 19 maart werden de lokale Davidsfondsarchieven plechtig overgedragen aan het KADOC. Davidsfondsvoorzitter Peter Peene overhandigt hier symbolisch de 'eerste' archiefdoos aan KADOC-archivaris Godfried Kwanten. [foto Rob Stevens]

In de afgelopen jaren droeg het Davidsfonds met de regemaat van een klok omvangrijke archiefbestanden over aan het KADOC, o.a. van zijn centraal secretariaat, zijn uitgeverij en van enkele gouwen. Recent werden ook de bundels in bewaring gegeven die, sinds de oprichting van de organisatie, in het centrale archief van de Leuvense zetel werden aangelegd over de

"plaatselijke afdelingen". Het gaat om een omvangrijk geheel van dossiers van honderden nog bestaande of intussen opgeheven lokale groepen en van gewestelijke structuren. Al een eerste, oppervlakkige kijk in de bundels doet de archivaris concluderen: dit archief zal in de komende jaren een ononderbroken stroom van geïnteresseerde onderzoekers aantrekken!

NIEUWSBRIEF

De ouderdom van de overgedragen afdelingsdossiers is zeer uiteenlopend. Sommige - vaak die van grotere centra en van de belangrijkste Davidsfondskernen - gaan terug tot een stuk in de 19de eeuw en zijn ruim 125 jaar oud. Andere starten pas in de jaren 1950-1960. De meeste dossiers zijn niet meer ongerept. In de nasleep van de Tweede Wereldoorlog werden "gevoelige" stukken weleens verwijderd; in de jaren 1970 zorgde plaatsgebrek voor een afslanking. Naar inhoud en aard van de documenten zijn de afdelingsdossiers zeer verscheiden. Zij bevatten vooral de briefwisseling over en weer tussen nationale leiding en plaatselijke bestuursleden, de verslagen van de lokale bestuursvergaderingen, de rapporten die "Davidsfondsconsulenten" opstelden na een "kontrolebezoek" aan een afdeling, de statuten, de lijsten van bestuursleden, de (jaar)programma's en de werkingsverslagen. Een bijzondere vermelding verdienen de vele plaatselijke tijdschriften (van strooiblaadje tot lijvige, gedrukte exemplaren) en affiches (meestal tekstaffiches). Die worden geïntegreerd in de collecties van de KADOC-bibliotheek en -audiovisuele afdeling. Opvallend is dat de documenten van de afgelopen decennia een stuk zakelijker en inhoudelijk schraler zijn dan de oudere onderdelen. Die laatste bieden een veelkleuriger en meer persoonlijk palet van de plaatselijke activiteiten en figuren. Oudere verslagen en brieven zijn doorgaans directer, opener en bevatten meer kwalitatieve elementen en beoordelingen.

De afdelingsdossiers geven een zeer waarheidsgetrouw beeld van wat het Davidsfonds op lokaal vlak voorstelde en aan activiteiten ontplooidde als ledenbeweging en als drukkingsgroep. Een onderzoeker hoeft zich niet langer te baseren op de - vaak normatieve - bronnen in het nationale secretariaatsarchief, maar krijgt een rechtstreekse kijk op de Davidsfonds-microkosmos. Zo is er massaal informatie aanwezig over de bestuurssamenstelling, het finan-

cieel-administratief beheer, de ledenevolucie, de programma's en de activiteiten (toneel, film, feest, muziek, zang, voordracht, uitstappen, spreekbeurten, "kleinkunst", religieuze plechtigheden, tentoonstellingen). De bundels hangen ook een gedetailleerd beeld op van de leidende figuren in de afdelingen, hun maatschappelijke positie, en hun inbreng in en visie op de beweging. Ook over de "onderafdelingen" (bv. toneel-, foto-, film-, TV-, gespreks- en leesclubs) wordt uitgebreid verslag gedaan. Tot de meest interessante passages in de verslagen behoren die regels die handelen over de "morele toestand" van bestuur en afdeling en over haar "Vlaamsch actief optreden" (bv. haar Vlaamse "verzoekschriften", haar actie voor lectuurbevordering en voor het gebruik van "beschaafd" Nederlands, haar steun aan vrije bibliotheken).

Het belang van de dossiers overstijgt nochtans de geschiedenis van de Davidsfondsafdelingen. Zij reiken namelijk ook uitstekend onderzoeksmateriaal aan voor de lokale geschiedenis in Vlaanderen en Brussel. De historicus/heemkundige vindt er informatie over plaatselijke "prominenten" (advocaten, onderwijzers, priesters, politici...), over gemeentelijke en parochiale initiatieven en manifestaties met deelname van de Davidsfondsafdeling, over het lokale cultuurleven en -beleid, over religieus-kerkelijke vieringen enz. Ook de plaatselijke politiek komt aan bod in de bundels, al was het maar omdat Vlaamse thema's of bv. de opkomst van de Volksunie meermaals voor spanningen zorgden in het lokale Davidsfondshuishouden.

De archieven van de Davidsfondsafdelingen kunnen op het KADOC gecombineerd worden bestudeerd met vergelijkbare lokale bundels uit de sfeer van het katholiek onderwijs, het katholiek jeugdwerk, de katholieke landbouwersbeweging en andere sociaal-culturele organisaties. Een dergelijke werkwijze laat een minutieuze reconstructie toe van het optreden van plaatselijke spilfiguren

Een voorbeeld van een affiche uit een afdelingsarchief.

(bv. de parochiale clerus of onderwijzers), van personele netwerken en het (katholiek) organisatieweefsel in lokale (landelijke) gemeenschappen.

De afdelingsdossiers van het Davidsfonds werden in het KADOC onmiddellijk herverpakt en ontsloten. Nu al zijn ze er raadpleegbaar, zowel door Davidsfonds(bestuurs)leden als door buitenstaanders. In beide gevallen is een voorafgaande schriftelijke toestemming van het Davidsfonds vereist. Voor vertrouwelijke, meestal persoonsgebonden informatie wordt een tijdsgrens van 50 jaar gehanteerd.

(GK)

KADOC Documentatie

Het einde van een monument

De Ploegstraat

Het KADOC voerde tijdens de afgelopen weken een omvangrijke documentaire operatie uit in het dominicanenklooster in Antwerpen. Dit gebouw in de Ploegstraat is onlosmakelijk verbonden met de rijke geschiedenis van het katholieke leven in de Scheldestad. Het klooster huisvestte niet enkel tal van bekende dominicanen, maar was bovenal de uitvalsbasis voor verschillende lekenwerken en apostolaatinitiatieven, waarvan de invloed tot ver buiten de stad reikte.

De dominicanen (ordo fratrum praedicatorum, afgekort OP) kunnen in België terugblikken op een zeer rijke geschiedenis tot diep in de Middeleeuwen (1220). Tijdens de Franse Revolutie werden alle kloosters gesloten van de vroegere Nederduitse provincie Germania inferior. Pas in 1835 werd in Gent opnieuw een gemeenschap gevormd. Vandaaruit werden huizen geopend in Tienen (1843), Leuven (1856) en La Sarte (1860). Die gemeenschappen vormden in 1861 een zelfstandige Sint-Rosaprovincie. Tijdens de volgende decennia werden in Vlaanderen nog kloosters opgericht in Lier, Oostende en Brussel.

In Antwerpen, waar de dominicanen nochtans voor de Revolutie stevig waren ingeplant en vanuit hun Sint-Paulusklooster (1243) aan de Veemarkt zeer sterk betrokken bleken in de stedelijke zielzorg en caritas, liet de terugkeer lang op zich wachten. De dominicanen bouwden er wel twee bloeiende afdelingen van hun derde orde uit, een Vlaamse (1868) en een Franstalige (1882). Pas in augustus 1905 vestigden zich opnieuw enkele paters in de Milisstraat. Enkele jaren later konden in de Provinciestraat en in de

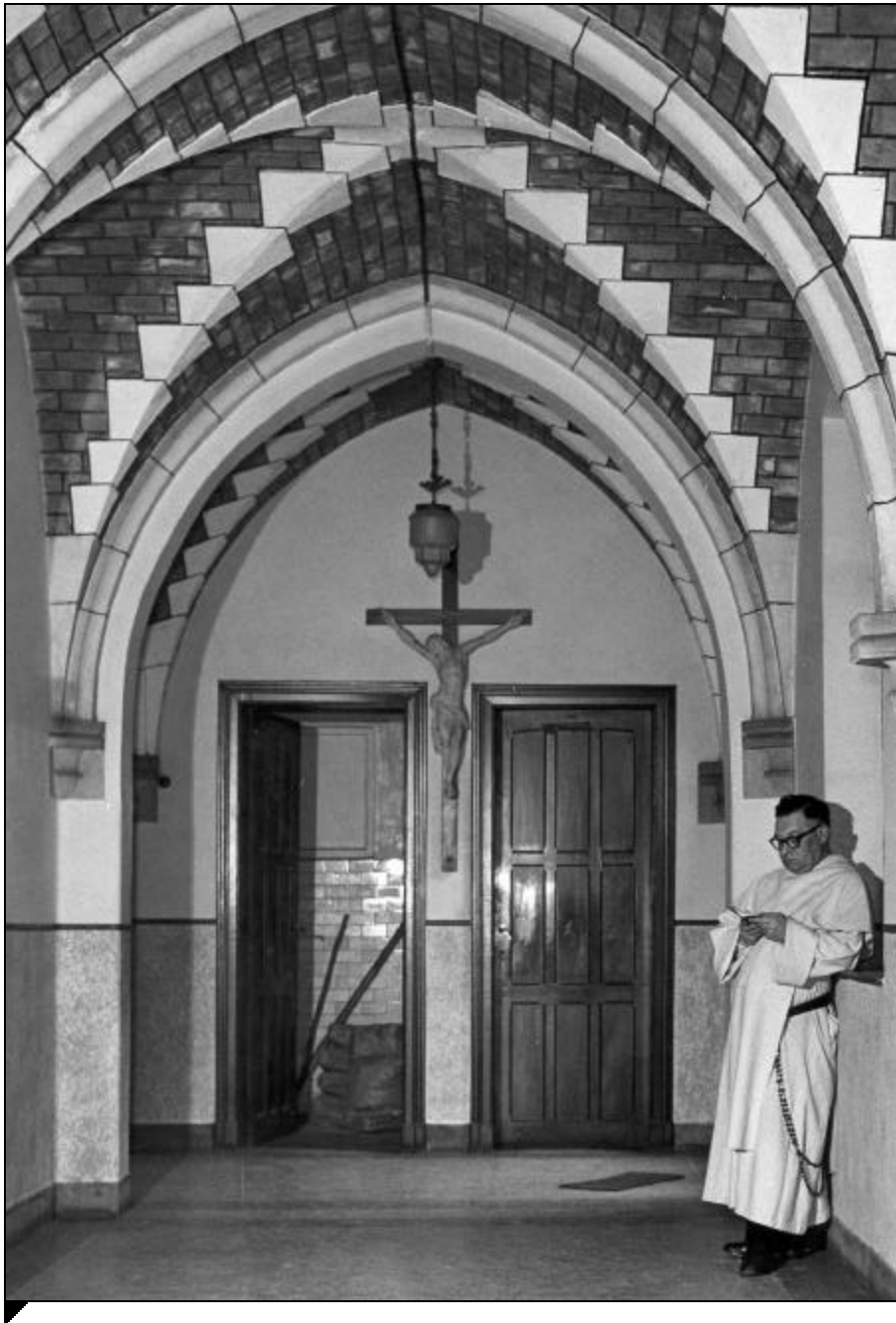

Eerstesteenlegging van het dominicanenklooster in de Ploegstraat in Antwerpen op 2 augustus 1912.

Ploegstraat een paar aansluitende panden en terreinen worden aangekocht. Daar werd onmiddellijk een noodkerk ingericht. In 1912 startte de gemeenschap met de bouw van een nieuw klooster, opnieuw gewijd aan Sint-Paulus. De plannen van de klooster- (en latere parochie)kerk werden in 1914 goedgekeurd, maar de bouw ervan zou pas in 1925 starten. Beide bouwwerken werden ontworpen door Louis Corthouts. Die Leuvense architect werd gevormd in het atelier van Pieter Langerock en bouwde samen met pater Biolley vanaf 1902 andere kloosters voor de dominicanen, namelijk in Brussel, Saint-Servais, Saulchoir, Luik, Dinant et Pilzen (Tsjechië). Na zijn overlijden in 1925 werd de kerk afgewerkt onder leiding van de Antwerpse architect Frans Mertens.

De "Ploegstraat" werd al snel een begrip in katholiek Vlaanderen. De nieuwe dominicanengemeenschap in Antwerpen werd in februari 1913 formeel als klooster erkend. Ook de Belgische missieprocur (een logistiek secretariaat ten behoe-

ve van de dominicaanse missionarissen) werd in de Ploegstraat gevestigd. Bij de stichting en ook later kreeg de gemeenschap veel steun van haar buur, de koekjes- en chocoladefabriek van Eduard Jacobus De Beuckelaer. Het machinegedruis van die onderneming en de weë chocoladeguur moesten de paters er wel bijnemen. De Antwerpse dominicanengemeenschap telde nooit meer dan 25 leden, maar het klooster bouwde wel een sterke lekenwerking uit. Het nationaal secretariaat van de dominicaanse derde orde was lange tijd in Antwerpen gevestigd. De twee Antwerpse afdelingen werden in 1925 samengesmolten. Teneinde de volksmassa te bereiken, volgden nog diverse andere devotio-nale en apostolaatsinitiatieven. De eerste overste, Josephus Schmitt, richtte al in 1905 een Broederschap van de Allerheiligsten Rozenkrans op. De Antwerpse dominicanen, met voorop Louis Van den Bogaert, waren sleutelfiguren in de katholieke matigings-beweging, de Federatie van Katholieke Anti-alcoholische bonden van België (1902) en het tijdschrift Sobrietas.

Pater Ireneus Luyts, de drijvende kracht van AGRO, in het klooster van de Ploegstraat.

De dominicanen vormen een bedelorde waarvan de leden een doorgedreven intellectuele vorming en roeping weten te paren aan ascese en stadsapostolaat. Ze werden ook in Antwerpen zeer gesmaakt als predikanten. De dominicanen stonden eveneens bekend voor hun bekehringswerk onder niet- of andersgelovigen. Nadat in 1905 het "Algemeen Werk der Geloofsverdediging" van pater Gregorius Van Nieuwelande uit Lier naar Antwerpen verhuisde, groeide "de Ploegstraat" uit tot het belang-

rijkste apologetisch centrum in Vlaanderen. Reeds voor de Eerste Wereldoorlog ontplooidde Geloofsverdediging een hele waaier aan activiteiten: studiekringen, lezingen en lessenreeksen, bibliotheek en uitlendendienst. Mede onder impuls van pater Julius Perquy, de latere directeur van de Centrale Hogeschool voor Christelijke Arbeiders in Heverlee, werden door Geloofsverdediging en haar uitgeverij en boekhandel "t Groeit" diverse periodieke publicaties en reeksen gestart, bv. Zielzorg voor onze tijd, Ons

Geloof en Pastor Bonus. Uit het jongerenblad Onze Jeugd (1920-1933) groeide het tijdschrift Geloof en Wetenschap, later Thomistisch Tijdschrift voor katholieke Cultuur en uiteindelijk Kultuurleven (1934). De uitgeverij publiceerde ook volksdevotionele literatuur en tal van theologische en sociale studies. Ze realiseerde een volledige Nederlandse vertaling van de Summa van Thomas van Aquino.

Geloofsverdediging publiceerde vanzelfsprekend ook veel apologetische traktaten en werd in het interbellum een belangrijk ankerpunt van de katholieke anticommunistische actie. Interessant voor de studie van de katholieke apologetiek in de eerste decennia van de 20ste eeuw is het tijdschrift De Waarheid (1908-1940), evenals de diverse andere organen van de (ook in de Ploegstraat gestichte) Offensiefbeweging en -brigaden, tijdens de jaren 1930 onder de dynamische leiding van pater Felix Morlion. De Antwerpse dominicanen waren in de jaren 1930 ook nauw betrokken bij de Katholieke Filmactie. Voor humaniora-, normaalschool- en handelsschoolstudenten werd in 1930 naar Gents voorbeeld een Sint-Thomasgenootschap opgericht. Diverse Antwerpse dominicanen engageerden zich in de Katholieke Vlaamse Hogeschool voor Vrouwen.

Aanknopend bij het vooroorlogse blad De Ster (1906), startte pater Frans-Bertrand Janssens in de Ploegstraat in 1941 zijn parochieblad De Stem uit het Vaderhuis, de voorloper van het huidige Kerk en Leven. Na de Tweede Wereldoorlog opereerde uitgeverij De Ploeg vanuit Antwerpen. In het klooster van de Ploegstraat verzamelden Ambrosius Bogaerts en een aantal medewerkers gegevens over de rijke geschiedenis van de orde, wat resulteerde in de publicatie Bouwstoffen voor de geschiedenis van de Dominicanen in de Nederlanden (1969-). Het is slechts een greep uit de talloze initiatieven, tijdschriften en werken die vanuit de Ploegstraat zijn ontstaan en gegroeid.

Een speciale vermelding verdient de Katholieke Geloofspersactie (1933), later veelal Apostolaat van de Grootstad (AGRO) genoemd. In AGRO werden geëngageerde leken samengebracht, die via huisbezoeken en de verspreiding van tijdschriften en "stichtende" lectuur de armoede en ontkerkelijking in de grootstad wilden tegengaan. De leiding was in handen van pater Ireneus Luyts, later Jozef De Fleurquin. Er werden paas- en Sint-Niklaasfeesten georganiseerd, er vonden recollecties plaats en in 1939 werd ook een reizende volksbibliotheek opgericht. Het archief van AGRO was reeds enkele jaren geleden bij het KADOC in bewaring gegeven (zie Nieuwsbrief, december 1999).

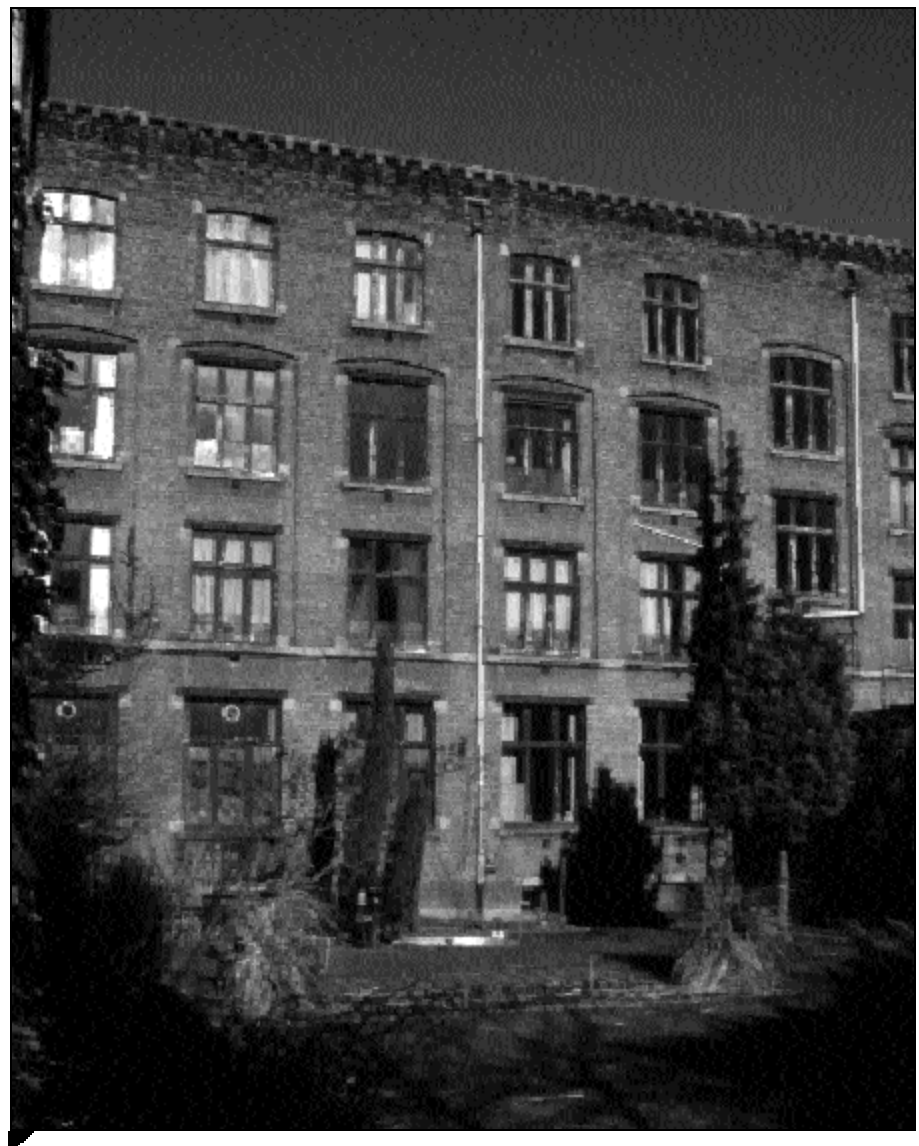
Zicht op het koor van de kerk en de broederschapkapel vanuit het klooster, maart 2002.

Toen de plannen van de orde om het gebouw in de Ploegstraat te verlaten concrete vorm aannamen, werd contact gezocht teneinde ook voor de andere collecties een verantwoordelijke bestemming te vinden. Prospectie leerde dat zich in het gebouw een rijke huisbibliotheek bevond, evenals stocks van de daar gevestigde uitgeverijen, archivalia en boekenverzamelingen van diverse individuele leden. Ook m.b.t. het Rozenkransapostolaat en een paar andere "werken" kon nog belangwekkend archief worden overgedragen. Al deze documentaire bestanden kunnen, na verwerking, worden geconsulteerd op het KADOC. Voor de betrokken archivalische eenheden is de voorafgaande toestemming vereist van de bewaargever.

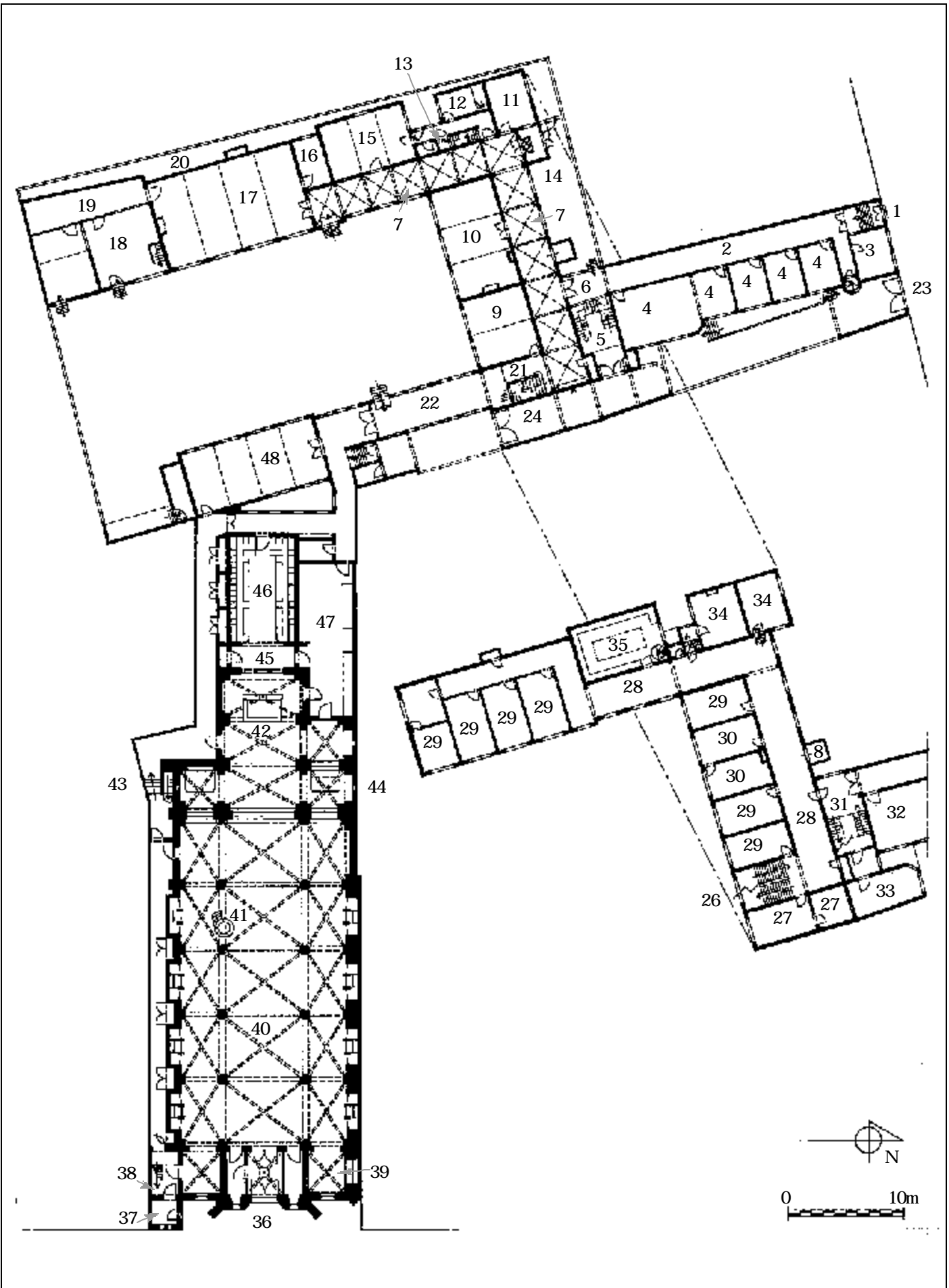
.....

De gebouwen aan de Ploegstraat

Tijdens de operatie in de Antwerpse Ploegstraat besteedde het KADOC-team ook ruime aandacht aan de gebouwen en hun geschiedenis. Zij vormen immers de materiële bron bij uitstek om het dagelijks leven van de gemeenschap te doorgronden. Aangezien de gebouwen binnen afzienbare tijd een andere bestemming krijgen, werd besloten om een survey te maken aan de hand van een gedetailleerde fotografische

Kloostervleugel en binnentuin, maart 2002.

reportage en een opmeting. Het kloostercomplex in de Ploegstraat vertoont een onregelmatige plattegrond, een gevolg van de beschikbare percelen bouwgrond. De kerk staat aan de Provinciestraat, terwijl de ingang van het klooster zich aan de Ploegstraat bevindt. De twee percelen staan bijna haaks op elkaar en komen in het midden van het blok samen. Daar bevindt zich ook een kloostertuintje, echter niet omringd met gangen. Naar het zuiden is de tuin open. Vroeger bevond zich daar een repetitieruimte voor het koor, met toegang vanuit de Kievitstraat. De twee vleugels van het convent, respectievelijk vier en drie bouwlagen hoog, strekken zich aan de noord- en westkant van de tuin uit. Via een lange gang met spreekkamers bereikt men de hoofdingang aan de Ploegstraat. Aan de oostkant staat een rechthoekige kapel die werd gebruikt door de broederschap. Langs de kerk leidt een gang vanuit de Provinciestraat tot in deze kapel. Andere gangen leiden van het klooster naar de sacristie enerzijds en naar het koor anderzijds. Het koor is een rechthoekige ruimte die aan de kop van de

kerk staat, d.i. achter het sanctuarium met het hoogaltaar. De driebeukige kerk strekt zich uit tot de Provinciestraat en is dus niet georiënteerd.

De eerste bouwfase (1910-1914) omvatte de panden aan de Ploegstraat en de twee kloostervleugels. Het geheel is functioneel doch stijlloos opgevat, met metselwerk in baksteen, betonnen vloeren en plattedaken. De grote ramen en het rationele circulatiepatroon, evenals de verhoudingen van de vertrekken en gangen, zorgen voor het algemene comfort. Boven de spreekkamers van de vleugel leidend naar de hoofdingang bevinden zich twee verdiepingen met vergader- en leslokalen. Ze zijn toegankelijk via een afzonderlijke trap, buiten het slot. Hier waren ook de secretariaten gevestigd van de diverse lekenorganisaties die de Ploegstraat rijk was. Achter de doorgang naar het slot loopt een overwelfde gang die alle gemeenschappelijke kloostervertrekken op de begane grond verbindt: leeszaal, recreatiezaal, trappenhuis, linnenkamer (oorspronkelijke keuken) en refter. Op de verdiepingen bevin-

den zich 25 kamers, een ziekenkamer, sanitaire installaties, archief ruimtes en de bibliotheek. Die laatste ruimte heeft een betonstructuur met twee niveaus galerijen rond een centrale met een lichtkap bedekte opening.

In de tweede bouwfase (1925-1930) werden het paterskoor en de Sint-Dominicuskerk opgetrokken. Hier zijn wel laat-neogotische stijlkenmerken aanwezig in de vormtaal van structuur en decoratie. Tussen koor en sanctuarium is de wand opengevoerd met een groot gotisch maaswerk, dat als koorafsluiting fungeert. Aan weerskanten van het sanctuarium bevinden zich de sacramentskapel en de rozenkranskapel met rijke altaarstukken. De basilicale ruimte van het zes traveeën lange schip heeft zijn rijzig karakter te danken aan de hoge zijbeuken en de slanke marmeren zuilen. De maaswerkvensters van de zuiderzijbeuk bieden een grote lichtinstroom. De in de kerk aanwezige beelden van Dominicus, Thomas van Aquino en andere (vooral dominicaanse) heiligen vertonen een interessante iconografische samenhang. Het topstuk

Klooster en kerk van de dominicanen in Antwerpen

Legende van de plattegrond

Klooster, gelijkvloers:

1. ingang van het klooster, Ploegstraat 25
2. gang
3. portiersloge
4. spreekkamer
5. trap naar vergader- en leslokalen van lekenwerken
6. doorgang naar het slot
7. overwelfde kloostergang
8. lift (na 1945 aangebouwd)
9. leeszaal en tijdschriften
10. recreatiezaal
11. klein salon
12. badkamer
13. diensttrap
14. wasplaats (aanvankelijk koertje)

15. linnenkamer (voormalige keuken)
16. voormalige dienstkeuken
17. refter
18. keuken (na 1945 aangebouwd)
19. dienstkeuken
20. brandgang tussen klooster en fabriek
21. trap naar de verdiepingen en de kelder
22. gang naar de kerk
23. dienst- en garage-ingang, Ploegstraat 23
24. garage
25. tuin

Klooster, verdieping:

26. traphuis
27. bureau
28. gang
29. kamer
30. kamer van de prior (dubbel)
31. doorgang naar het slot en trap naar de lekenwerken

32. vergaderlokaal
33. bureau van AGRO
34. bureau
35. bibliotheek

Sint-Dominicuskerk:

36. portaal en kerktoren aan de Provinciestraat
37. zij-ingang
38. trap naar de orgeltribune
39. Sint-Hyacinthus- en O.-L.-Vrouwkapel
40. schip
41. preekstoel
42. sanctuarium of presbyterium met hoogaltaar
43. rozenkranskapel
44. sacramentskapel
45. koorafsluiting
46. koor met koorgestoelte (na 1945 wederopgebouwd)
47. sacristie
48. broederschapskapel (na 1945 gebouwd), later weekkapel

van dit predikhereninterieur is ongetwijfeld de preekstoel, een werkstuk uit 1930 van Bruno Gerrits. Op 28 november 1944 werden koor en sanctuarium door een V2-bom getroffen. Als gevolg van de oorlogs-

schade werden koor, sacristie, broederschapskapel en keuken heropgebouwd of -ingericht. Zowat alle glasramen werden na de oorlog vervangen door nieuw werk van de glazenier Abram Stokhof-de Jong. Vooral

de dominicaanse heiligen, afgebeeld in de broederschapskapel, verdienen hier aandacht.

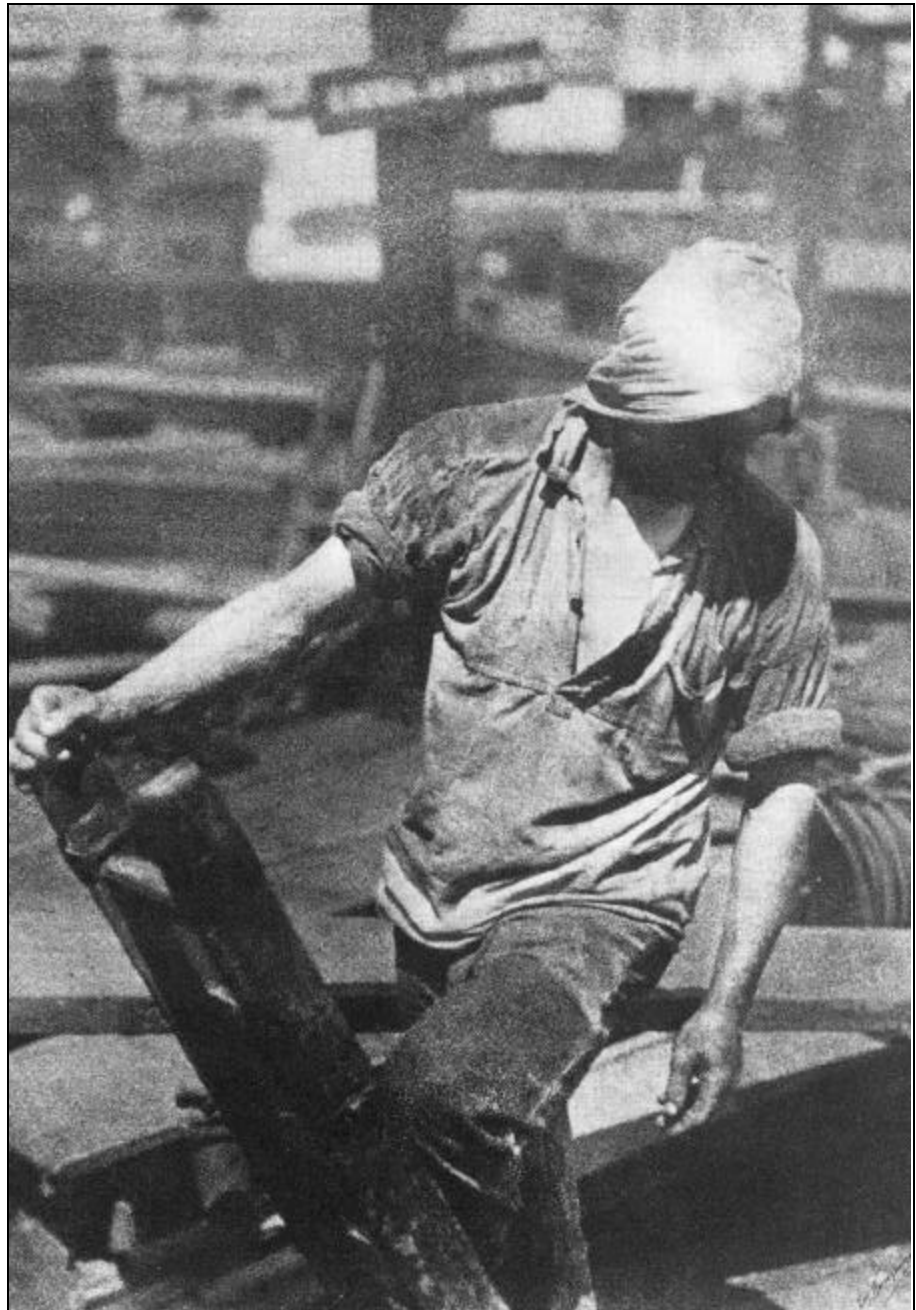
(PH/THOC)

Jozef Emiel Borrenbergen, fotograaf

Vroeger werd hier al gewezen op de rijkdom aan foto's in het archief van het dominicaanse Apostolaat van de Grootstad, AGRO. De foto's (en ook de films) getuigen van de bijzondere belangstelling van het Apostolaat voor wat we nu de vierde wereld zouden noemen. De soms schrijnende beelden geven een indringend beeld van de levensomstandigheden in de Antwerpse havenwijken in het midden van de 20ste eeuw.

Bij de prospectie van het dominicanenklooster in Antwerpen kwamen nog enkele foto's naar boven, meer bepaald opnamen van havenarbeiders door de Antwerpse fotograaf Jozef Emiel Borrenbergen. Het soms wat nostalgische werk van deze amateurfotograaf uit Borgerhout past perfect in het werkveld van AGRO. Borrenbergen (1884-1966) speelde vooral tijdens het interbellum een leidende rol in de ontwikkeling van de creatieve fotografie in Vlaanderen.

In de catalogus die werd uitgegeven bij de retrospectieve tentoonstelling in 1984 in het voormalige Provinciaal Museum voor Kunstambachten Sterckshof, staat het als volgt: "Zijn werk getuigt op indringende wijze van de rust van het Kempische landschap, van de ingetogenheid van de oude Vlaamse steden en van het overweldigende schouwspel van de oceaaneuzen die temidden van nevels en dam-

pen de Antwerpse haven in- en uitvaren". Daarbij maakte hij gebruik van de techniek van de broomoliedruk, die zijn werk een sterk poëtische geladenheid gaf en een faam bezorgde die niet moest onderdoen voor die van Leonard Minsonne. Het dominicanenklooster gaf ook

nog andere foto's prijs.

In de nalatenschap van pater Isnardus De Reys, een discipel van pater Ceslas Ruten en KAJ-proost, werden nog foto's aangetroffen van de KAJ-Lourdesbedevaart van 1931.

(LV)

KADOC Publicatie

Scheppers, onze school

Op 27 april wordt in het Scheppersinstituut in Mechelen een boek voorgesteld over de ruim 150-jarige geschiedenis van deze onderwijsinstelling (1845-2002). Auteur is An Hermans, verbonden aan de afdeling Historische Pedagogiek aan de K.U.Leuven. KADOC begeleidde dit project, dat uitmondde in een op origineel bronnenonderzoek gesteunde publicatie over de door Victor Scheppers gestichte school. Het boek mikt op een breed lezerspubliek van broeders (de "broeders van Scheppers"), leraars, leerlingen en hun ouders, oud-leerlingen en al wie geïnteresseerd is in het verleden van het onderwijs in Mechelen.

Het boek brengt geen geïsoleerde geschiedenis van een onderwijsinstelling, maar schetst ook uitvoerig de wisselwerking tussen de school en de congregatie van de Broeders van O.-L.-Vrouw van Barmhartigheid (°1839) enerzijds en de maatschappelijke context anderzijds. Er wordt stilgestaan bij de figuur van Victor Scheppers, bij het Mechelse kader en bij de algemene evoluties in de geschiedenis van onderwijs en pedagogiek. De aandacht gaat sterk uit naar de specificiteit van het Scheppersinstituut, naar de eigenheid van de pedagogiek die de broeders hanteerden en de doorwerking hiervan tot op de dag van vandaag in een school die nagenoeg volledig in lekenhanden is.

De auteur benadert de geschiedenis van het Scheppersinstituut met veel aandacht voor de uiteenlopende facetten van zowel het schoolleven als van de parascolaire activiteiten. De verschillende onderwijsniveaus en -richtingen, de onderwijshervormingen, het internaatleven, de directie, het lerarenkorps, de gebouwen en infrastructuur komen aan bod.

Victor Scheppers, de stichter van de congregatie van de Broeders van O.-L.-V. van Barmhartigheid.

Getracht wordt voor elk van de vijf onderscheiden periodes de sfeer van het schoolleven op te snuiven. Een schets van de allesoverheersende religieuze component in dat schoolleven en van zijn rijke toneel- en sport traditie zal bij menig oud-leerling levendige herinneringen oproepen. De auteur staat ook stil bij de perceptie van het instituut door de leerlingen en de buitenwereld. Ten slotte krijgt het menselijk verhaal, de beleving van het schoollopen aan de Melaan, veel aandacht. De veelvuldige inlassing van anekdotes en van typeringen van broeders, directeurs en leraars verhoogt de leesbaarheid van het boek.

De studie maakt gebruik van waardevolle en grotendeels onontgonnen archiefbestanden in Mechelen (school, oud-leerlingenbond en con-

gregatie) en in Rome (generaalsarchief). Interviews met oud-leerlingen en oud-leerkrachten leveren een belangrijke meerwaarde op voor de geschiedenis van de laatste veertig jaar. Bewust werd voor de realisatie van het boek ook geput uit de rijke en waardevolle iconografische collectie van de school en de congregatie. Illustraties en een fris ogende, eigentijdse vormgeving ondersteunen het historische verhaal.

Het boek *Scheppers, onze school. 150 jaar onderwijs aan de Melaan in Mechelen* telt ca. 200 blz. en kost 13 €. Het kan worden besteld in het Scheppersinstituut, Melaan 16, 2800 Mechelen; tel. 015/28.79.10; fax. 015/28.79.15; scheppers.mechelen@pandora.be

(GK)

KADOC Onderzoek Twee internationale congressen

KADOC organiseert in zijn jubileumjaar twee internationale congressen die in meerdere opzichten innovatief zijn. Voor beide congressen hebben vooraanstaande referenten uit heel Europa en de VS hun medewerking toegezegd.

Religie, jeugdliteratuur en moderniteit in Europa

Van 22 tot 25 mei 2002 vindt het congres "Religion, Children's Literature and Modernity in Europe, ca. 1750-2000" plaats. Dit colloquium werd in de Nieuwsbrief van januari 2002 voorgesteld. Sprekers uit een tiental Europese landen zullen de relatie bestuderen tussen religie, jeugdliteratuur en moderniteit in Europa sinds de Verlichting (ca. 1750). Tijdens dit congres zal worden bestudeerd welke factoren én actoren de soms paradoxale positie van de jeugdliteratuur in het moderniseringsproces van de Europese

samenleving hebben bepaald. Er zal aandacht worden besteed aan de opstelling van religieuze instituten en bedienaren, de factor nationaliteit-culturele identiteit, de positie van auteurs, illustratoren en uitgeverijen, de differentiëring van genres, de interactie met de pedagogiek en jeugdpsychologie en aan de rol van het onderwijs.

Aansluitend bij dit congres wordt een boek gepubliceerd over de geschiedenis van de uitgeverijen van Averbode in de reeks KADOC-Artes. Het zal op 23 mei voorgesteld worden. Diezelfde dag wordt ook een tentoonstelling geopend over de uitgeverijen van Averbode.

De christelijke kerken in West-Europa na de Tweede Wereldoorlog

Van 18 tot 21 september 2002 volgt dan het congres "The Transformation of the Christian

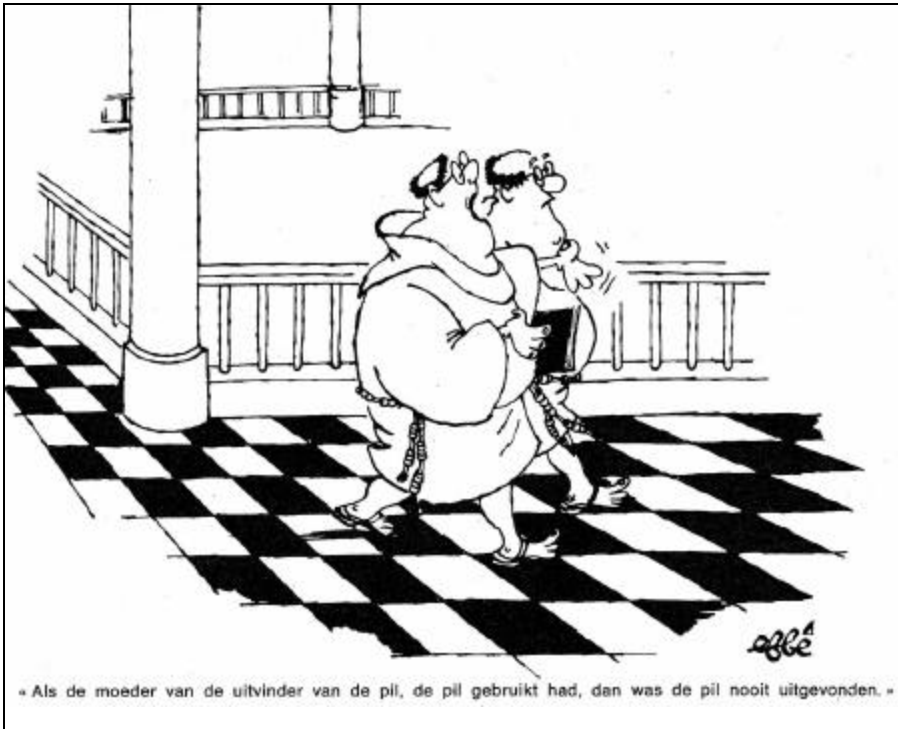

Een jeugdpublikatie van uitgeverij Averbode.

Churches in Western Europe, 1945-2000". Dit congres wil de complexe evoluties en mutaties bestuderen van de christelijke kerken in West-Europa na de Tweede Wereldoorlog. Het congres is in twee opzichten comparatief: enerzijds wordt de situatie in de verschillende West-Europese landen vergeleken, anderzijds ook de evolutie in de verschillende christelijke religies. 27 referenten uit zeven Europese landen en uit de VS heb-

Tijdens het congres over "de christelijke kerken in West-Europa na de Tweede Wereldoorlog" wordt de tentoonstelling "kerk in cartoons" geopend. Hieren op de volgende bladzijde alvast een voorproefje!

ben hun medewerking toegezegd. Het programma bestaat uit vier luiken. Na een deel waarin de algemene trends van kerkelijke religiositeit worden bestudeerd, worden drie chronologische periodes - deels overlappend - onder de loep genomen: "1945-1970: Continuïteit en discontinuïteit"; "1960-1990: Het volk Gods de mist in - Vernieuwing en vastgelopen paden" en "1980-2000: Het definitieve afscheid en de nieuwe religiositeit". Hierin wordt onder meer aandacht besteed aan hedendaagse vindplaatsen van religie en geloof (kerkelijke en niet-kerkelijke, ook in cultuur en kunst, bv. de film) en theologische reflecties en perspectieven.

Beide congressen vinden plaats in Leuven. Wie meer informatie wil, kan terecht op: <http://www.kuleuven.ac.be/kadoc/ad/Kdcol.htm> of bij magda.pluymers@kadoc.kuleuven.ac.be

Hoog bezoek voor "Vrouwenzaken"

Op 24 maart sloot de tentoonstelling "Vrouwenzaken-zaken-vrouwen" in de Gense Sint-Pietersabdij haar deuren. Dit initiatief van KADOC in het kader van het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd (Provincie Oost-Vlaanderen) en in samenwerking met Kunsthall Sint-Pietersabdij kon op veel bijval rekenen, zowel van pers als publiek. Bijna 7000 mensen (6993 om precies te zijn) brachten een bezoek aan de tentoonstelling. Onder hen een geïnteresseerde prinses Mathilde, die op 11 maart door prof. dr. Leen Van Molle, een van de redacteurs van de gelijknamige publicatie, werd rondgeleid. Het boek kan overigens nog altijd op het KADOC worden besteld.

(Foto Patrick Henry, Sint-Pietersabdij Gent)

Tentoonstelling Komt dat zien! 25 jaar KADOC in stukken

Al een kwarteeuw lang verzamelt KADOC de meest diverse documentatie over het katholieke leven in Vlaanderen vanaf het begin van de 19de eeuw. Nog te vaak denk je daarbij vooral aan stoffige registers van devote verenigingen, aan vrome blaadjes en heiligenlevens en aan zeemzoete bidprentjes en priesterportretten. Kortom, de KADOC-collectie als staalkaart van het religieuze leven in Vlaanderen.

Met de tentoonstelling Komt dat zien! wil KADOC de verscheidenheid aantonen van het materiaal dat de afgelopen 25 jaar is bijeengebracht, zowel qua vorm als qua inhoud.

De archieven bevatten verslagboeken en brieven, dagboeken en persoonlijke notities, pamfletten en enquêtes.

In de bibliotheekcollectie staan naast gebedenboeken ook romans en gedichtenbundels, gedrukte verslagen en informatieve publicaties, allerhande gelegenheidsbrochures en tijdschriften. Ten slotte is er de brede waaier van audiovisuele documenten: platen en prenten, foto's en films, affiches en geluidsmateriaal, vlaggen en schilderijen. Van al die documentatievormen zijn er voorbeelden te zien én te beluisteren op de tentoonstelling.

Ook inhoudelijk is diversiteit troef. Uiteraard is het strikt religieuze sterk aanwezig in de collectie. Maar ook wie geïnteresseerd is in het politieke en het sociaal-economische leven, in de relatie tussen katholieken, kunst en cultuur, in onderwijs en opvoeding in het katholieke Vlaanderen, komt op KADOC aan zijn trekken. Komt dat zien! toont de belangrijkste, interessantste, opvallendste, welsprekendste, leukste of gewoon mooiste stukken uit elk van deze onderzoeksvelden. Komt dat dus zien!

(LV)

Werkten mee aan dit nummer:

Thomas Coomans
Jan De Maeyer
Lieve Dhaene
Peter Heyrman
Godfried Kwanten
Magda Pluymers
Jeannine Raeymaekers
Luc Vints

Vormgeving
Johan Mahieu (concept)
Alexis Vermeylen

Druk
Peeters, Leuven

Verschijnt tweemaandelijks

Kantoor van afgifte
3000 Leuven 1.

Verantwoordelijke uitgever
Emiel Lamberts
Schoonzichtlaan 52
3020 Herent

Katholiek Documentatie-
en Onderzoekscentrum
Vlamingenstraat 39
B - 3000 Leuven
Tel 016/32.35.00
Fax 016/32.35.01
E-mail:
postmaster@kadoc.kuleuven.
ac.be
Internet:
[http://www.kuleuven.
ac.be/kadoc](http://www.kuleuven.ac.be/kadoc)

Giften voor het KADOC kunnen worden overgemaakt op reknr. 432-0000011-57 van de K.U.Leuven met vermelding 'gift KADOC TQO-MECENA-P3610'. Vanaf 30€ wordt een fiscaal attest bezorgd.

